

Raziskava etičnih standardov v šolskem svetovalnem delu

 Petra Železnik, VIZ II. OŠ Rogaška Slatina,
in Maja Kres, OŠ Breg Ptuj

Šolski svetovalni delavci se vsakodnevno srečujemo z različnimi situacijami, ki odpirajo vprašanja s področja etične drže. Za potrebe raziskave sva preučili dokument ASCA Ethical Standards for School Counselors, ki zajema etične standarde ameriških svetovalnih delavcev. Želeli sva ugotoviti oceno dokumenta slovenskih svetovalnih delavcev in relevantnost ameriškega dokumenta za naš šolski sistem ter potrebo po usmerjevalnem dokumentu s tega področja pri nas. Dokument sva prevedli, vsebino ustrezno priredili in aktualizirali za razmere v slovenskem šolskem sistemu. S pomočjo anketnega vprašalnika sva raziskali odgovore svetovalnih delavcev.

Ključne besede: etični standardi, odgovornost, samoevalvacija, šolski svetovalni delavec

UVOD

Živimo v svetu hitrih družbenih sprememb in razvoja, ki od nas pričakuje in zahteva nenehno spreminjanje, izpopolnjevanje ter učenje. Šolsko svetovalno delo ima dolgoletno tradicijo, vendar se moramo tudi svetovalni delavci odzivati na spremembe v družbenem sistemu. Vloga šolskih svetovalnih delavcev v vzgojno-izobraževalnih zavodih je nepogrešljiva. Z našim znanjem, kompetencami in strokovno avtonomnostjo kontroliramo naše delo. Osebni odnos, vedenje in vrednote pa predstavljajo našo etično držo. Pri svetovalnem delu se v danih okoliščinah vedno znova, poleg osnovnih načel (zaupnost, prostovoljnost in dobrobit svetovanca), strokovnih spoznanj in zakonitosti, odločamo sami – s »človeško vestjo«. Etika pomeni skupek nazorov o dobrem vedenju, obnašanju in ravnanju.

Razvijati moramo potrebno etiko ter se tudi tako držati v profesionalnem kontekstu (Resman 1996).

Izhodišče vsake etike je tisto, čemur pravimo moralna drža človeka. Ni profesionalnosti brez etike in ne etike brez profesionalnosti. Biti etičen v svojem poklicu pomeni ta poklic opravljati pošteno, zavzeto, odgovorno in nepodkupljivo. Tudi kakovostno, na podlagi ustreznega znanja in strokovne usposobljenosti (Hribar 1996).

Poseben zakonski dokument – etični kodeks je pri profesionalni etiki nujno in neizogibno potreben. Človekova osebna etika je obenem tudi družbena etika. Etični kodeks v osebni odgovornosti razbremeni ter celo podpre, olajša odločanje posameznika in strokovnjaka (Trstenjak 1996).

Etični kodeks svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju (1998) in *Programske smernice svetovalne službe v osnovni šoli* (1999) sta dva najpomembnejša dokumenta, s katerima je načrtano delo svetovalnega delavca in njegov odnos do svetovancev. *Smer-*

nice govorijo predvsem o nalogah in oblikah dela, *Etični kodeks* govori o etični drži, ki naj jo svetovalni delavec vzdržuje tako v odnosu do svetovancev kot tudi do sebe, saj opredeljuje kot etično zahtevo ne le svetovalčevu skrb za stalno izpopolnjevanje in ohranjanje strokovne kompetence, pač pa tudi njegovo skrb za svoje osebne potrebe in integriteto (Verbnik Dobnikar 2016).

ETIČNI KODEKS SVETOVALNIH DELAVCEV V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Etični kodeks svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju iz leta 1998 je vodnik za etično presojo ravnanj šolskih svetovalnih delavcev. V dokumentu so zapisani najbolj bistveni nazori, ki šolskim svetovalnim delavcem predstavljajo smernice za delo, vedenje in odnos. Predstavlja moralno obveznost, odgovornost in poklicno dolžnost svetovalnih delavcev. Uvodni del dokumenta vsebuje opredelitev namena ter vsebine dokumenta. Nato so etična načela opredeljena po ključnih področjih dela šolskega svetovalnega delavca. Osrednja področja v *Etičnem kodeksu* so: svetovalni delavec in otrok, svetovalni delavec in starši, svetovalni delavec in ustanova ter sodelavci, svetovalni delavec in družba ter svetovalni delavec in stroka.

Etični kodeks svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju je bil oblikovan z namenom, da bi predstavljal vodnik v etični praksi in sredstvo ocenjevanja lastnega dela in presojanja etičnosti in strokovnosti dela drugih, ter predstavlja kontrolo kvalitete znotraj stroke in zaščito svetovalnih delavcev pred neutemeljenimi obtožbami in kritikami. V etičnem kodeksu so zapisana najpomembnejša načela, po katerih se ravna svetovalni delavci v šolah. Svetovalni delavec v okviru svojih nalog in strokovnih kompetenc pomaga pri zagotavljanju pogojev za rast in zaščito pravic vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa v okviru ustanove, v kateri deluje, in se ravna po osnovnih načelih svetovanja: prostovoljnost, zau-

pnost in dobrobit svetovanca. Svetovalni odnos je zapen in zahteva upoštevanje vseh zakonov in etičnih standardov (Verbnik Dobnikar 2016).

PROGRAMSKE SMERNICE SVETOVALNE SLUŽBE V OSNOVNI ŠOLI

Naslednji dokument, ki prav tako opredeljuje vlogo in naloge šolskih svetovalnih delavcev pri nas, so *Programske smernice svetovalne službe v osnovni šoli* (1999). Opisujejo značilnosti in namen svetovalne službe, znotraj načel in osnovnih področij svetovalnega dela pa opredeljujejo posamezne naloge svetovalnih delavcev. Svetovalni delavec ni servis, ampak strokovni delavec, pri čemer je velikokrat pomočnik drugim. V smernicah so opisane različne oblike in metode dela, ki so definirane v okviru svetovalnega odnosa in svetovalni službi puščajo odprte možnosti delovanja. Svetovalna služba je svoj podsistem in si skupaj z ostalimi podsistemi prizadeva uresničevati temeljni cilj šole kot celote (*Programske smernice svetovalne službe v osnovni šoli 1999*).

Temeljna naloga šolske svetovalne službe je, da se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v šoli, s tem da pomaga in sodeluje z vsemi udeleženci v šoli in po potrebi z drugimi ustreznimi ustanovami (*Programske smernice svetovalne službe v osnovni šoli 1999*).

NAMEN RAZISKAVE

Namen raziskave je bil ugotoviti, kako je urejeno področje etičnih načel in standardov v Združenih državah Amerike ter le-te primerjati s primerljivim slovenskim dokumentom. Raziskati sva želeli razloge in potrebe za večkratne posodobitve ameriškega dokumenta.

S pomočjo anketnega vprašalnika sva merili odziv in mnenje slovenskih šolskih svetovalnih delavcev o etičnih standardih v ZDA. Hkrati sva želeli ugotoviti, ali se v prostoru slovenskega šolskega svetovalnega dela pojavlja potreba po posodobitvi obstoječega dokumenta.

ASCA IN ETHICAL STANDARDS FOR SCHOOL COUNSELORS

Ameriško združenje šolskih svetovalcev oz. šolskih svetovalnih delavcev ASCA (American School Counselor Association) povezuje in podpira šolske svetovalce v ZDA. Poslanstvo organizacije temelji na zastopanju šolskih svetovalcev oz. šolskih svetovalnih delavcev ter spodbuja profesionalne in etične dejavnosti (ASCA 2018).

Raziskava temelji na dokumentu *Ethical Standards for School Counselors* (1984, 1992, 1998, 2004, 2010, 2016). Dokument narekuje etične smernice šolskih svetovalcev v ZDA. Izdan je bil leta 1984 ter kar šestkrat posodobljen. Zadnja posodobljena različica je bila izdana leta 2016, slednjo sva uporabili za potrebe najine raziskave (ASCA 2018).

Sestavljen je iz preambule ter opredelitve namena, nato pa je v širših področjih opredeljena odgovornost šolskih svetovalcev oz. šolskih svetovalnih delavcev. Prvo področje se nanaša na odgovornost, ki jo svetovalci nosijo do učencev in je tudi najboljše poglavje, saj se deli na 15 podpoglavij. Naslednje področje se nanaša na odgovornost, ki jo šolski svetovalni delavci nosijo do staršev oz. skrbnikov, do šole in do sebe. Temu sledi področje odgovornosti vodij in supervizorjev. Posebej je opredeljeno tudi vzdrževanje etičnih standardov ter področje etičnega odločanja.

Zaradi obsežnosti dokumenta sva za potrebe raziskave prevedli in priredili področje odgovornosti do učencev. Vsebino posameznih podpoglavij sva povzeli v nadaljevanju:

- **Podpiranje razvoja učencev**

Področje zajema osnovna etična načela, ki jih svetovalni delavci upoštevajo pri svojem delu. Ta se nanašajo na odnos svetovalnega delavca do učenca, celostno obravnavo ter upoštevanje učenčevih potreb. Svetovalni delavci naj se izogibajo vnašanju osebnih prepričanj v svetovalni odnos. Poudarjeno je sodelovanje z učenčevimi starši oz. skrbniki ter upoštevanje primernih meja v odnosih.

- **Zaupnost**

Poglavje se nanaša na ozaveščanje učencev glede ciljev, namena, tehnik in pravil svetovanja. Posebej poudarjene so omejitve zaupnosti in ozaveščanje glede slednjih. Svetovalni delavci naj se zavzemajo za zaščitne ukrepe, da se zaupni podatki ne bi razkrili.

- **Sodobni program šolskega svetovanja**

Šolski svetovalni delavci naj pri svojem delu sodelujejo z vsemi vpletenimi v šolskem procesu. Pomembno je, da se oblikuje program šolskega svetovanja, ki ponuja priložnosti za razvoj vsem učencem. Potrebno je preučiti stanje in potrebe učencev ter na podlagi analize stanja oblikovati ustrezen program.

- **Načrtovanje akademskega, kariernega in čustveno-socialnega razvoja učencev**

Šolski svetovalni delavci skrbijo za ustrezno podporno klimo v šoli. Ozaveščajo učence glede možnosti nadaljnjega šolanja ter se zavzemajo za okolje, v katerem učenci razvijajo miselnost za delo in vseživljenjsko učenje.

- **Dvojni odnosi in vzdrževanje ustreznih meja v odnosih**

Šolski svetovalni delavci se izogibajo dvojnemu odnosu, ki bi lahko ogrozili njihovo objektivnost, škodovali ali ogrozili integriteto učencev in drugih v svetovalnem odnosu. Vzdržujejo ustrezne poklicne odnose znotraj in zunaj poklicne ravni ter ne uporabljajo osebnih elektronskih medijev za interakcijo z učenci.

- **Ustrezne napotitve in zagovorništvo**

Svetovalni delavci sodelujejo in pomagajo pri iskanju zunanjih virov pomoči učencem in drugim v svetovalnem odnosu. Vzdržijo se napotitev, ki bi temeljile na osebnih prepričanjih, in spoštujejo raznolikost pri učencih. Povezujejo se z zunanjimi ponudniki storitev.

- **Skupinsko delo z učenci**

Svetovalni delavci omogočajo dostop do skupinske obravnave kariernih, socialnih in psihosocialnih vprašanj. Skrbijo za organiziranost skupine, primerne odnose med člani skupine ter načrtujejo vsebino srečanj.

- **Program učencev za medvrstniško podporo**

Svetovalni delavci skrbijo za podporo učencem, ki delujejo v programih medvrstniške pomoči. Spremljajo učence, ki pomagajo drugim vrstnikom, ter tiste, ki pomoč prejemajo ali na drug način sodelujejo v oblikah medvrstniškega sodelovanja.

- **Preprečevanje škodovanja sebi in drugim**

Ko svetovalni delavci ocenijo, da bi učenec lahko škodoval sebi ali drugim, ustrezno ukrepajo in se posvetujejo z ustreznimi strokovnjaki. Ocene tveganj uporabijo previdno in pripravijo primeren intervencijski načrt. Pri tem sodelujejo s starši in strokovnjaki oz. institucijami.

- **Ranljive skupine**

Svetovalni delavci si prizadevajo za spodbudno šolsko okolje ter za varnost vseh učencev doma in v šoli. Skrbijo za ustrezno komunikacijo s starši oz. skrbniki. Zagovarjajo enake pravice in dostopnost do brezplačnega, ustreznega in javnega izobraževanja za vse mlade in skrbijo, da učenci niso stigmatizirani ali izolirani zaradi danih okoliščin. Prepoznavajo močna področja učencev iz

ranljivih skupin ter si prizadevajo za zagotavljanje najustreznejših oblik pomoči pri zadovoljevanju njihovih potreb.

- **Trpinčenje, nadlegovanje in zloraba otrok**

Šolski svetovalni delavci nudijo ustrezno podporo žrtvam in storilcem. Ukrepajo v skladu z zakonodajo in sodelujejo s pristojnimi institucijami. Sprejemajo previdnostne ukrepe za zaščito zasebnosti vpletenih učencev. Spremljajo in poznajo veljavno zakonodajo in predpise s področja zlorab in zanemarjanja otrok ter skrbijo za svoj strokovni razvoj in ozaveščajo učence ter zaposlene glede prepoznavanja znakov zlorab in zanemarjanja.

- **Dokumentacija o učencih**

Svetovalni delavci skladno z zakonodajo skrbijo za dostop do dokumentacije in podatkov o učencih. Zagovarjajo etično uporabo podatkov ter obveščajo pristojne o morebitnih zlorabah podatkov. Upoštevajo omejitve pri elektronskih oblikah komunikacije ter so seznanjeni z načini varovanja in uničenja podatkov o učencih.

- **Evalvacija, vrednotenje in interpretacija**

Svetovalni delavci ugotavljajo učinkovitosti programov na področju akademskega, kariernega in psihosocialnega razvoja učencev. Uporabljajo zanesljive oblike evalvacije, ki so kulturno nepristranske. Pri vrednotenju in interpretaciji upoštevajo starost učenca, znanje jezika ter stopnjo usposobljenosti. Zagotavljajo interpretacijo rezultatov, ki je razumljiva učencem oz. staršem in skrbnikom.

- **Odgovornost pri uporabi tehničnih in digitalnih sredstev**

Svetovalni delavci so previdni pri izbiri in uporabi tehnoloških sredstev za namene svetovanja.

(Adopted 1984; revised 1992, 1998, 2004 and 2010, 2016)

Preamble

The American School Counselor Association (ASCA) is a professional organization supporting school counselors, school counseling students/interns, school counseling program directors/supervisors and school counselor educators. School counselors have unique qualifications and skills to address preK-12 students' academic, career and social/emotional development needs. These standards are the ethical responsibility of all school counseling professionals.

School counselors are advocates, leaders, collaborators and consultants who create systemic change by providing equitable educational access and success by connecting their school counseling programs to the district's mission and improvement plans. School counselors demonstrate their belief that all students have the ability to learn by advocating for an education system that

PURPOSE

In this document, ASCA specifies the obligation to the principles of ethical behavior necessary to maintain the high standards of integrity, leadership and professionalism. The ASCA Ethical Standards for School Counselors were developed in consultation with state school counseling associations, school counselor educators, school counseling state and district leaders and school counselors across the nation to clarify the norms, values and beliefs of the profession.

The purpose of this document is to:

- Serve as a guide for the ethical practices of all school counselors, supervisors/directors of school counseling programs and school counselor educators regardless of level, area, population served or membership in this professional association.

Pozornost namenijo etičnim in pravnim vidikom rabe tehnoloških aplikacij, še posebej pa zaupnosti informacij, ki se prenašajo s pomočjo tovrstnih medijev.

- **Digitalno oz. šolsko svetovanje na daljavo**

Svetovalni delavci se zavedajo izzivov in omejitev pri tej obliki svetovanja in upoštevajo enake etične smernice, kot bi jih uporabili pri osebnem stiku. Seznanjajo učence z oblikami pomoči, ki jih lahko uporabijo v nujnih primerih, ko svetovalni delavec ni dosegljiv. Učence in starše oz. skrbnike obveščajo o prednosti in omejitvah svetovanja na daljavo.

PRIMERJAVA SLOVENSKEGA IN AMERIŠKEGA DOKUMENTA

Slovenskim šolskim svetovalnim delavcem etične smernice narekuje *Etični kodeks svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju*. V primerjavi z ameriškim dokumentom gre za podobno vsebinsko strukturo, saj oba dokumenta vsebujeta uvodni del z opredelitvijo namena, nato pa so načela smiselno razdeljena glede na področja dela šolskih svetovalnih delavcev.

Najočitnejša razlika med obema dokumentoma je vsebinski obseg. Etični kodeks svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju v Sloveniji vsebuje kratke odstavke, v katerih so etični standardi zajeti široko. H. Jeriček pravi, da je raba kodeksa smiselna, če ga ljudje pri svojem delu upoštevajo in uporabljajo. Poudari tudi, da naj dokument vsebuje smernice delovanja, saj to zahteva delo z ljudmi, kjer je potrebno nenehno prilagajanje (Jeriček 2000). Slovenski dokument torej vsebuje široko zastavljene usmeritve, s katerimi si svetovalni delavci pomagajo pri svojem delu.

V primerjavi s slovenskim dokumentom je ameriški etični kodeks bistveno obsežnejši. Kljub vsebinskim podobnostim med dokumentoma je vsako področje ameriškega razdeljeno na številna podpoglavja, ki podrobneje opredeljujejo etične standarde in se pri opredelitvi ravnanja in odgovornosti svetovalnih delavcev približajo konkretnim situacijam oz. področjem, s katerimi se pogosteje srečujejo pri svojem delu. O tem pričajo tudi številne posodobitve dokumenta.

Zaradi obsežnosti ameriškega dokumenta sva se v najini raziskavi odločili uporabiti zgolj prvo področje, ki se nanaša na odgovornost svetovalnega delavca do učencev. Poglavje vsebuje 15 podpoglavij. Celoten dokument je preobsežen, da bi uspešno izvedli raziskavo, vsekakor pa odpira nove možnosti raziskovanja ureditve področja etičnih standardov v šolskem svetovalnem delu.

RAZLOGI ZA SPREMEMBE AMERIŠKEGA DOKUMENTA

Raziskali sva tudi razloge oz. potrebe po pogostih posodobitvah ameriških etičnih standardov v ZDA. Pri tem sva uporabili dokument *A Comparison of the 2010 and the 2016 ASCA Ethical Standards for School Counselors and a Rationale for the Chan-*

ges. Gre za primerjavo med zadnjo in posodobljeno različico ter pojasnila pri točkah, kjer so bile dodane posodobitve.

Prve spremembe v posodobljeni različici so navedene že v preambuli dokumenta in so nastale z namenom, da bi se v standardih odražala večja vključenost vseh, ki so vpleteni na tem področju. V delu dokumenta, ki pojasnjuje njegov namen, so vključili poudarek na kontinuiranem strokovnem razvoju svetovalnih delavcev.

V poglavju, ki govori o odgovornosti šolskih svetovalnih delavcev do učencev, so dopolnitve nastale, da bi poudarili vlogo hitrega svetovanja ter pojasnili, da svetovalni delavec ne more postavljati diagnoz ali nuditi kliničnih obravnav in terapij. To se je zgodilo tudi zato, ker so se na določenih območjih svetovalni delavci ukvarjali pretežno z manjšo skupino učencev, v tem dokumentu pa želijo poudariti vlogo šolskega svetovalnega delavca in njegovo dostopnost za vse učence. Spremembe so se pojavile tudi zaradi zgodnejšega izražanja spolne usmerjenosti pri učencih.

Pri poglavju, ki govori o zaupnosti, so se pojavile spremembe zaradi težav pri pridobivanju t. i. ozaveščenega soglasja učencev. Potrebno je v večji meri upoštevati, da se učenci pri razvoju razlikujejo. Pri presoji tega nosi svetovalni delavec večjo odgovornost. Prav tako so se pojavile spremembe standardov glede zaupnosti v elektronskih oblikah komunikacije, ki se vse pogosteje uporabljajo v šolskem okolju.

Na področju akademskega razvoja in kariernega orientacije je prišlo do sprememb zaradi nacionalnega imperativa po zagotavljanju dostopnosti svetovanja glede nadaljnega šolanja in razvoja kariere za vse učence.

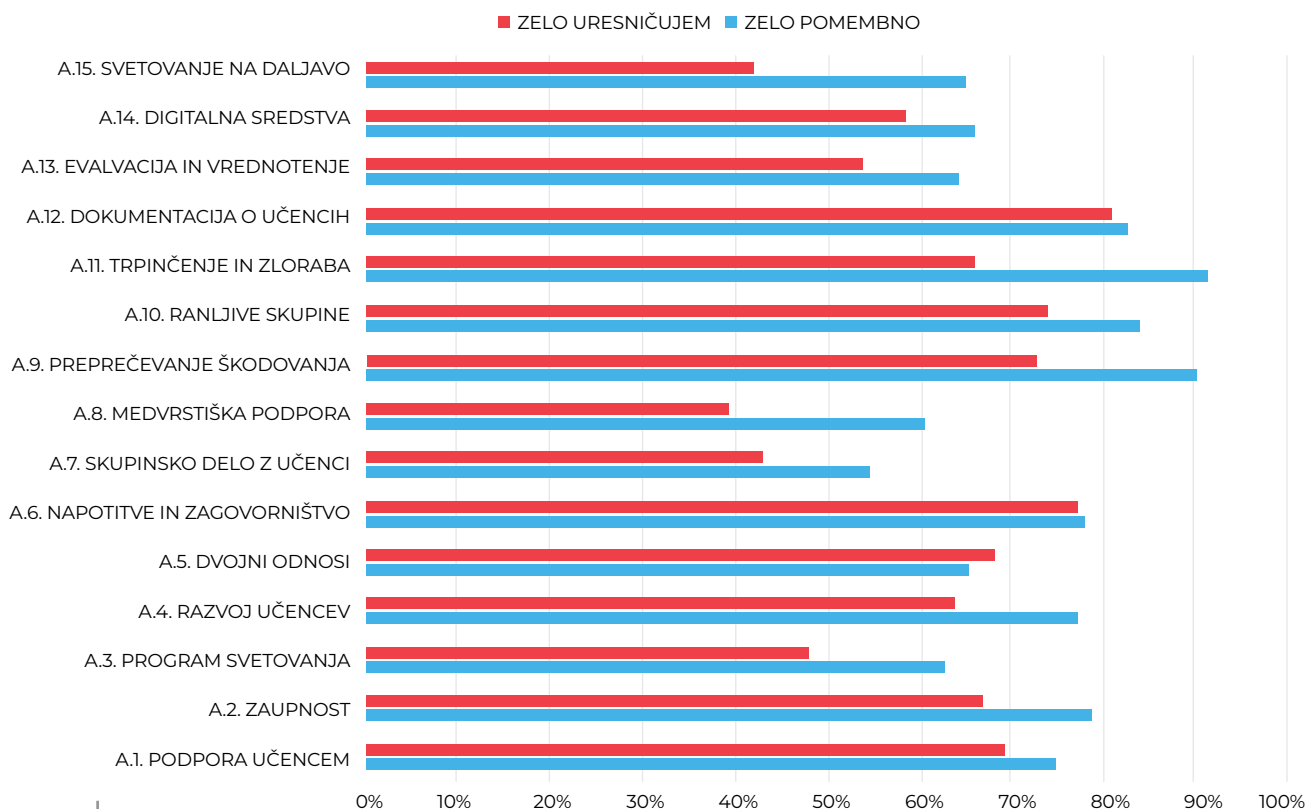
Na področju dvojnih odnosov in zagotavljanja ustreznih meja v odnosih je prišlo do sprememb, da bi poudarili previdnostne ukrepe in se s tem izognili kršitvam pravil v odnosih.

Pri poglavju o ustreznih napotitvah in zagovorništvu so na spremembe etičnih standardov vplivali tudi nekateri sodni postopki. Pri tem je poudarjena potreba po profesionalnem razvoju svetovalnega delavca, kadar mu osebne vrednote in prepričanja omejujejo ali preprečujejo zagotavljanje ustreznega svetovanja vsem učencem.

Spremembe in dopolnitve so se pojavile tudi v poglavjih, ki se navezujeta na skupinsko delo ter programe medvrstniške pomoči. S spremembami želijo spodbujati skupinsko delo, pri katerem so vsi vpleteni ustrezno informirani in je primeren za šole, temelji na dokazih ter prinaša merljive dokaze.

Več sprememb in poudarkov je bilo dodanih poglavju o resnem in predvidljivem škodovanju sebi ali drugim. Posodobitve bi bile tako bolj primerne za šolstvo, s čimer bi zagotavljali večjo varnost učencev. Izkušnje ter sodni primeri so pričevali o pomembnosti ocene tveganja in o tem, kako pomembno jo je podajati s previdnostjo.

Z nekaterimi spremembami etičnih standardov so želeli tudi poudariti vlogo zagovornika, ki ga predstavlja šolski svetovalni delavec, predvsem pri prepoznavanju in podpori šibkejših učencev. Pri poglavju o

Rezultati raziskave, izraženi v %

trpinčenju, nadlegovanju in zlorabi otrok so z dodatki želeli poudariti pravno in etično vlogo šolskega svetovalnega delavca pri zaščiti učencev pred zlorabami.

V ZDA je tudi pri šolskem svetovalnem delu vse pogostejša uporaba tehničnih sredstev in elektronske komunikacije, zato so etični standardi med posodobitvami zajeli tudi to področje. Spremembe se navezujejo predvsem na previdnost pri uporabi in dodatne potrebe po zaščiti osebnih podatkov učencev pri takih oblikah svetovalnega dela.

ZDA so ena izmed največjih držav na svetu, z zelo heterogeno populacijo in hitrimi družbenimi spremembami, ki neprestano zahtevajo prilagajanje in posodabljanje. Veliko posodobitev v zadnji različici dokumenta je nastalo z namenom, da je aktualnejši in priročnejši za uporabo v šolskem svetovalnem delu. Nekatere posodobitve etičnih standardov so utemeljili celo na podlagi konkretnih situacij oz. dogodkov, ki so se začeli pojavljati vse pogosteje, spet druge so nastale na podlagi sprememb zakonodaje oz. različnih nacionalnih imperativov.

V posodobljenem dokumentu so želeli poudariti tudi potrebo svetovalnih delavcev po profesionalnem razvoju na različnih hitro razvijajočih se področjih njihovega dela. Vse to priča tudi o vlogi, odgovornostih in izzivih dela svetovalnih delavcev v ameriških ustanovah, ki so se skozi čas in številne spremembe prav tako spreminjali.

Ugotovili sva, da je ameriški dokument aktualen, obsežen in poglobljen ter s svojimi usmeritvami natančno vodi svetovalne delavce v ZDA.

RAZISKAVA

S preliminarno in kvalitativno raziskavo sva želeli pridobiti mnenje šolskih svetovalnih delavcev. Zanimalo naju je, kako šolski svetovalni delavci v Sloveniji

ocenjujejo pomembnost posameznih postavk in kako jih uresničujejo v lastni praksi, pri svojem delu v šolski svetovalni službi. Želeli sva ugotoviti ali obstaja potreba po novem, aktualiziranem dokumentu, ki bi urejal vprašanja s področja etičnega ravnanja.

Dokument sva najprej prevedli in vsebino ustrezno priredili in aktualizirali za razmere v slovenskem šolskem sistemu. Na podlagi vsebine sva pripravili spletni anketni vprašalnik, ki sva ga posredovali po mreži šolskih svetovalnih delavcev.

V vzorcu pilotne raziskave so bili anketirani šolski svetovalni delavci (pedagogi, psihologi, socialni delavci, socialni pedagogi, specialni pedagogi, inkluzivni pedagogi) iz vrtcev, osnovnih šol in srednjih šol. V celoti je anketni vprašalnik izpolnilo 35 svetovalnih delavcev.

V anketnem vprašalniku je bilo med odgovori za posamezno vsebino postavke možno izbirati na tristopenjski lestvici, in sicer za spremenljivko pomembnosti so bili možni odgovori: manj pomembno – pomembno – zelo pomembno; za spremenljivko uresničevanja pa odgovori: ne uresničujem – delno uresničujem – zelo uresničujem. Spremenljivka pomembnosti predstavlja občutljivost šolskih svetovalnih delavcev za določeno vsebino in njihov fokus, osredotočenost – kaj se jim zdi pomembno pri svetovalnem delu. Spremenljivka uresničevanja pomeni uporabo le-tega v praksi.

REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Glede na to, da je končno število anketiranih nižje (35 v celoti izpolnjenih anketnih vprašalnikov), nikakor ne moremo posploševati rezultatov. Kljub temu pridobljeni rezultati nakazujejo odziv svetovalnih delavcev v smeri, da bi bilo smotno razmisliti in posodobiti področje strokovne etike.

Iz anketnih odgovorov sva pridobili rezultat o oceni pomembnosti posameznih postavk in o njihovem uresničevanju v lastni praksi.

Iz pridobljenih rezultatov lahko interpretiramo stopnjo pomembnosti, stopnjo uresničevanja ter ugotovljamo diskrepanco med tema dvema kategorijama. Razvidno je, da gre pri večini sklopov za podobno razliko oziroma odstopanje med spremenljivkama, in sicer šolski svetovalni delavci v večini vsebino postavk posameznih področij ocenjujejo z zelo pomembno (z nadpovprečnim vrednostmi izstopajo področja: trpinčenje in zloraba (91,4 %), škodovanje sebi ali drugim (90,25 %), delo z ranljivimi skupinami (84,14 %), dokumentacija o učencih (82,8 %), zaupnost (78,82 %), napotitve in zagovornišvo (78 %), razvoj učencev (77,5 %) in podpora učencem (75,2 %)). Poglavlja, kjer je ocena po pomembnosti nižja od povprečja, pa so: digitalna sredstva (66,29 %), svetovanje na daljavo (65 %), dvojni odnosi (65,5 %), evalvacija in vrednotenje (64,43 %), program svetovanja (63 %), medvrstniška podpora (60,67 %) ter skupinsko delo z učenci (54,73 %).

Pri določenih poglavjih ugotavlja višjo diskrepanco med oceno pomembnosti in oceno uresničevanja v praksi (trpinčenje in zloraba: 25,4 %, preprečevanje škodovanja sebi in drugim: 17,25 %, razvoj učencev: 13,5 %, zaupnost: 11,64 %), kar lahko povežemo z razlikami v ureditvi dela šolskih svetovalnih delavcev. Slovenski svetovalni delavci sicer ta poglavja ocenjujejo kot zelo pomembna, vendar pa le-to v manjši meri oziroma težje prenesejo in uporabljajo v praksi, pri svojem svetovalnem delu. To lahko pripišemo tudi razlikam v konceptu dela in pristojnostih ŠSD v Sloveniji in v ZDA. Visoko diskrepanco ugotavlja tudi na področju medvrstniške podpore (21,34 %) in svetovanja na daljavo (23 %), vendar gre pri teh kategorijah že za podpovprečno oceno pri pomembnosti. Sklepava, da gre za področja dela, ki sta v našem šolskem prostoru manj sistematično urejeni oz. sta značilnejši za ZDA in jima zato ŠSD pripisujejo nekoliko nižjo oceno pomembnosti ter uresničevanja v praksi v primerjavi z drugimi omejenimi področji. Ugotavlja, da se je večja razlika med oceno pomembnosti in uresničevanjem postavk v praksi pokazala pri področjih dela, ki so manj značilna za slovenski šolski prostor.

Do zelo majhne razlike (1,8 %) med oceno pomembnosti in ocenjevanjem uresničevanja v lastni praksi je prišlo na primer na področju vodenja dokumentacije, kar pripisujeva zakonodajni ureditvi le-tega v slovenskem šolskem prostoru.

Po drugi strani ugotavlja, da šolski svetovalni delavci v večji meri uresničujejo (86,5 %) kot ocenjujejo po pomembnosti (65,5 %) področje dvojnih odnosov (svetovalni delavec ločuje profesionalne in zasebne odnose).

Povprečna diskrepanca med pomembnostjo in uresničevanjem pri poglavjih, ki so nadpovprečno oce-

njena po pomembnosti, znaša 10,74 %, pri podpovprečno ocenjenih poglavjih pa je ta vrednost 12,26 %. Iz tega lahko sklepamo, da višja kot je pomembnost določenega poglavja, manjša je diskrepanca med oceno pomembnosti in uresničevanjem v praksi.

ZAKLJUČEK

Družbene norme, prepričanja, običaji in vrednote imajo časovno veljavnost, zato jih je potrebno spreminjati glede na stanje v družbi. To dokazujejo številne posodobitve dokumenta, ki opredeljuje etične standarde v ZDA. Slovenski *Etični kodeks šolskih svetovalnih delavcev* je nespremenjen vse od nastanka, torej od leta 1998.

Pri interpretaciji rezultatov je potrebno upoštevati razlike med slovenskim in ameriškim programom svetovalnega dela ter seveda razlike v družbenem in vrednostnem sistemu med državama. Slovenski šolski svetovalni delavci so večinoma postavke posodobljenega ameriškega dokumenta ocenili kot zelo pomembne. Kljub majhnemu vzorcu nam rezultati raziskovanja prinašajo refleksijo slovenskih šolskih svetovalnih delavcev na etične standarde ameriških svetovalnih delavcev. Nakazujejo na potrebo po prenovi in posodobitvi obstoječega dokumenta v slovenskem šolskem prostoru. Rezultati preliminarne raziskave odpirajo možnost nadaljnega raziskovanja tega širokega področja.

Prav tako vprašalnik ponuja možnost samorefleksije oz. samoevalvacije etičnega vidika svetovalne dejavnosti in evalvacijo lastnih subjektivnih etičnih standardov glede na ameriški referenčni okvir, ki ga lahko svetovalni delavci v slovenskih šolah uporabijo pri svojem delu (npr. sprotno spremljanje in samoevalvacija posameznih področij).

Na podlagi rezultatov raziskave ocenjujeva, da bi bilo obstoječi dokument (*Etični kodeks šolskih svetovalnih delavcev* 1998) smiselno dopolniti in vnesti spremembe, ki so vezane na razvoj družbe, tehnologije, načinov dela in vloge šolskega svetovalnega delavca, ki se temu prilagaja in spreminja.

Viri in literatura

- American School Counselor Association (2016): *ASCA Ethical Standards for School Counselors*. Dostopno na <https://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/Ethics/EthicalStandards2016.pdf>, 2. 4. 2018.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Golobič Bregar, K. & Bečaj, J. (2008): *Programske smernice SVETOVALNA SLUŽBA*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Društvo šolskih svetovalnih delavcev Slovenije (1998): *Etični kodeks svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana.
- Hribar, T. (1996): *Etika in profesionalnost*. V: Toplak, L. (ur.): *Profesionalna etika pri delu z ljudmi*, str. 35–36. Maribor: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Jeriček, H. (2000): (Ne)smiselnost etičnih kodeksov strok, ki delajo z ljudmi. *Socialna pedagogika*, vol. 4. (št. 2): str. 149–166.
- Resman, M. (1996): Kakšna podoba šolske svetovalne službe?. *Šolsko svetovalno delo*, let. 96 (št. 1): str. 15–18.
- Trstenjak, A. (1996): *Profesionalna etika in civilna družba*. V: Toplak, L. (ur.): *Profesionalna etika pri delu z ljudmi*, str. 11. Maribor: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Verbnik Dobnikar, T. (2015): *Pot od učiteljice do svetovalne delavke*. V: Kobolt Alenka (ur.): *Svetovanje v praksi*, str. 69–86. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Verbnik Dobnikar, T. (2016): *Procesi svetovalnega dela v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani – magistrsko delo.